

KI TÉCÉ

(V. Mózes 21.10. - 25.19.)

כִּי תֵעֶה

Mózes különböző törvényeket ismertet, majd elmondja, hogy az ember holttestét még aznap el kell temetni, a talált jószágot megőrizni és visszaszármaztatni jogos tulajdonosának. A szakasz megismétli a házasság, valamint a zsidó erkölcs és szemérmesség törvényeit és utasításait, a válás módját, a tábor tisztaságának szabályait.

“Midón kivonulsz”. A háború szabályaival, fogolynővel való bánásmóddal foglalkozik a bevezető rész. A szidra témája annyira sokrétű, hogy ismertetni csak a teljesség igénye nélkül, önkényes kiemeléssel lehet. Képzeljünk egy korongot, amelyre egy festő valamennyi színből húz egy csíkot. Ha végigmegy a paletta teljes pályáján, akkor, ha megforgatjuk a korongot, egy színt kapunk. Valószínűleg feketét, de egy homogén egységet. A rengeteg látszólag hevenyészetten egymás mellé vetett gondolat egészzé áll össze, amelyet ha tanulmányozunk, a logikát is megértjük, miért kerültek egymás mellé különböző gondolatok. Beszéltünk a fogoly nővel való házasságról, de más házassági és válási szabályok is szóba kerülnek. Mint ahogy a harcba vonulás etikája, magatartása többször is visszatér. A barátoknak adott kölcsön, kamat és a zálog szabályai is felmerülnek. Szerszámot, kézi malmot, amely kenyérkereső eszköz, nem szabad zálogba tenni, mert az olyan, mintha az életet adná zálogba. A munkás, a béres iránti kötelesség, hogy nem szabad gyötörni, és bérét még aznap meg kell fizetni. Tudósok, pl. Hughton jegyzi meg, hogy a jogtudománynak egyetlen más rendszere nem mutat annyi emberi érzést a szerencsétlen iránt, sem országban, sem korban, mint a Szentírás. A rossz szó, a rágalom olyan bűn, amelynek büntetése a poklosság, és ez a betegség még Mózes nővérét, Mirjámot sem kímélte meg, amikor hibázott. A kimondott szóra különben is vigyázni kell. “Ami kijön az ajkadon, tartsd meg és teljesítsd.” Egy mondat utal a rojtokra, amit máshol szemlélő szálaknak, cicitnek nevezünk. Másik mondat az állati eredetű gyapjú és a növényi lenből készült, kevert szövésű ruhák viselését tiltja.

Kevés hetiszakasz tartalmaz olyan sokféle, változatos témát, mint Ki Técé (כִּי תֵעֶה), avagy askenáz kiejtéssel Ki Szécé szakaszunk. “Ha háborúba méssz ellenségeiddel szemben...” – kezdődik az első mondat. A Tóra nem jó szemmel nézi a hadifogságban ejtett idegen nővel való házasságot. Ugyancsak háborúval fejeződik be a heti szidra, az Ámálék elleni harcra való felhívás, az általa elkövetett bűncselekmények megtorlása. “Emlékezz, mit tett veled Ámálék “pusztítsd el emlékéit!” A két háborúval kapcsolatos téma között a békés élet számos törvényéről olvashatunk. A szűkölködő megsegítése, az elveszett tárgyak visszaszolgáltatása, szülők tisztelete, idegen nővel való házasság eltiltása, sőt még állatvédelmi parancsok teszik színessé “Ki Szécé” hetiszakaszát. A békés élet számos törvénye közül kiemelünk egyet, ami a házépítéssel kapcsolatos. “Ha házat építesz, építs korlátot a tetőre, hogy ne légy felelős az onnan lezuhanó életéért (véréért)” Az Írás a “dámim” szót használja az élet szó helyett. A “dámim” szónak kettős jelentése van. Jelenthet VÉRT, de jelenthet PÉNZT is. Ha a “korlátot” szó szerint értelmezzük, a mondat inti a házát építőt, hogy ne okozza más ember halálát. De ha a szónak szimbolikus értelmet adunk, akkor a “korlát” azt jelenti, hogy a házban lakók szabjanak határt a pénz, a vagyon utáni hajszáknak. “Ne a pénz, az anyagi érték jelentse a ház jellegét, mert “lezuhanhatnak a ház tetejéről”. A háznak, a családnak, határt kell szabniuk, “korlátot” kell emelniük az anyagi javak utáni hajszában: Gondolunk kell “Jákok szép sátraira”, ahol a családi élet melege, az egymás iránti szeretet és a Tóra szelleme uralkodik. Nem a ház külső dísz, berendezése, nem a szomszédokkal való versengés a lakás szépségében, hanem a benne lévő szellemi-lelki javak teszik a házat igazi zsidó otthonná. “Építs korlátot házad tetejére”. “Korlátot”, mely a zsidó embert nemcsak önmagáért élő lénynek, hanem a mások segítségének, a közösség szolgálatának hívójává teszi. A hetiszakasz az Ámálék elleni harcra való felhívással fejeződik be. “Emlékezz, mit tett veled Ámálék”. Nem az egyén, hanem a nép emlékezik! Emlékeznünk kell az örök “Ámálék” embertelen gonoszságára, mikor “úton voltunk” -, nem volt országunk, hazánk. De emlékeznünk kell arra is, hogy “fáradtak, fásultak és istenfélelem híján voltunk” mi, az üldözött nép. Az istenfélelem hiánya nem éppen a vallási törvények megszegését jelentette. Jelentette a széthúzást, a testvérgyűlöletet, a pártoskodást, akkor, amikor egységre lett volna szükség. A Biblia a pusztai nép vándorlásáról beszél, de mi minden idők “Amalékjára” gondolunk a gálutban és talán hazánkban is. Az Ámálék elleni első harc Mózes második könyvében lett elbeszélve. “És jött Ámálék, és rajtaütött Izráel fiain Rövídímben. És lón, amikor Mózes felemelte kezét, Izráel győzött. De ha leeresztette, Ámálék emelkedett felül.” Bölcsseink így magyarázzák Mózes csodatevő kezeit: “Ha Izráel az Ég felé tekint, Istenben bízik, hite erős, akkor legyőzi ellenségeit. MERT HIT ÉS MEGGYŐZŐDÉS NÉLKÜL A LEGJOBB FEGYVEREK SEM BÍRNAK AZ ELLENSÉGGEL! “Emlékezz, mit tett veled Ámálék!” – minden idők zsidógyűlölete, és a széthúzás helyett, a testvérgyűlölet helyett szeretet és egymás megértése, megsegítése erősíti Izráelt, és teszi lehetővé, hogy “biztonságban éljünk országunkban. És békét hozok az országra és biztonságban éltek benne.”

Az hogy szükség van korlátra a tetőn, nyitott lépcsőkön és egyéb magasan lévő helyeken, rendkívül logikus és praktikus ötlet. Maga a Tóra érvel ezen egyszerű elképzelés mellett, mivel enélkül fájdalmas és talán tragikus következményekkel kellene számolnunk. Ugyanakkor a háláchá és a gyakorlatiasság azt diktálja, hogy ez a parancsolat nem kötelez mindenkit, és igenis vannak olyan esetek, amikor egy ilyen kerítés felállítása lehetetlen, esetleg még szükségtelen is. Ettől függetlenül a micvát vezérlő erkölcsi ok folyamatosan jelen és működésben van. Egy háznak, otthonnak vagy családnak mindig elkel a védelem – mind testileg, mind lelkileg. Ahogyan a tetőn lévő kerítés felállításának elmulasztása is járhat pénzügyi vagy büntetőjogi felelősséggel, úgy családnak és otthonunk erkölcsi védelmének negligálására is komoly kihágásként lehet tekinteni. „Egy háznak, otthonnak vagy családnak mindig elkel a védelem...” Ahogy egy ország irányításában, a gyereknevelésben is egyértelműen szükség van korlátokra. A kérdés csupán az, hogy mennyi védelemre van szükségünk. Milyen magas legyen a kerítés? Amikor a fizikai értelemben vett kerítésekről van szó, a háláchá erre világos választ ad. Ám amikor az erkölcsi korlátokra terelődik a szó, nehezebben igazodunk el. Ahogyan egy tényleges kerítés mérete is a védelemre szoruló területtől függ, az erkölcsi korlátoknál sincsen olyan megoldás, ami minden problémát lefedne. Sajnos a mai zsidó világban sok otthonban nincsenek erkölcsi korlátok. Megengedett a mindenféle határok, kötöttségek és erkölcsi fegyelem nélküli élet; sőt ezt néha kifejezetten támogatja is az adott közeg. A ló másik oldalán pedig azon zsidó rétegeket találjuk, ahol a korlátok túl szigorúak és ezzel gátolják az egyén egészséges fejlődését, a konstruktív felfedezést és az újításokat. Ebből láthatjuk, hogy a zsidó otthon erkölcsi biztonságát garantáló berendezkedés a gyereknevelés és a családi dinamika legnagyobb kihívása. Ezen a héten a Tórában egy ben szoré u'moréról – egy lázongó és fegyelmezetlen ifjoncra – olvashatunk, aki felnőtt éveire kifejezetten károsra válik a társadalom számára. A legtöbb esetben egy ilyen gyermek azt jelzi, hogy a család nem volt képes felállítani és felügyelni a megfelelő morális korlátokat. Ez a mulasztás mindig kísérti majd a családot és a társadalmat is. Nincsen semmilyen varázslat, amely ezeket a kerítéseket felépítené helyettünk. Minden család és otthon más. Az egyetlen univerzális tényező a korlátok felhúzásánál a korlát szükségessége. A türelem, megfontoltság, mértékletesség és az ima azok, amik segítenek ennek a hatalmas feladatnak a végrehajtásában.

Szeretet. Feltehetően ez a szó magyarázhatja azt az érzést, ami összeköt szülőt és gyereket, férjet és feleséget, az Örökkévalót és teremtményeit. A férfi és nő közti szeretet az az állandó szimbólum, melyet Salamon király használ a Sir Hásirimben, hogy kifejezze az Örökkévaló megingathatatlan szeretetét a népe iránt. Azonban a válasz is az élet velejárója, és Ki téccé hetiszakaszban, bár nagyon röviden, szó esik a válasz módjáról. Arról is beszél, hogy miért érnek véget házasságok. „Akkor lésszen, ha nem talál ő kegyet szemeiben, mert talált rajta valami szemérmetlen dolgot és ír neki válólevelet”. A Misna a Gittin traktátusában különféle módokon magyarázza az ervát dávárt (szemérmetlen dolog). Bét Sámáj, aki a legtöbb esetben szigorúságáról ismert, azt mondja, hogy válás csak erkölcstelenség esetén lehetséges. Bét Hilél szerint a válás megengedett akkor is, ha „a feleség odaégeti a levest”. Rabbi Ákivá, akinek legendás a felesége iránti rajongása és hálája, azt mondja, hogy „akkor is [elválhat], ha talál egy szebb asszonyt”. Nagyon nehéz megérteni a Misnát. Úgy tűnik, hogy minden tanítással szembe megy. Hogy mondhatja Bét Hilél, aki a béke szeretetéről és a béke kereséséről híres, hogy egy odaégett leves miatt el lehet válni? Rabbi Ákivá egyszer 24000 diák előtt a feleségére mutatva kijelentette: „Mindaz, ami nekem van és nektek van, az neki köszönhető”. Hogy mondhatta akkor, hogy el lehet válni, ha valaki talál egy csinosabb asszonyt? Ez nevetségesnek tűnik! Édesapám, Rabbi Binyomin Kamenetzky, a South Shore Yeshiva vezetője egyszer mesélt nekem egy csodálatos történetet. Reb Dovid boldog házasságban élt szerető feleségével, Chaykaval majd fél évszázadon át. Feleségének hirtelen halála mély depresszióba sodorta őt, amire szinte nem volt gyógyír. Fia és menyé, Roizy jóindulatúan hívták, hogy lakjon velük és osztozzanak meg mindenben. Reb Dovid menyé mindennap főzött rá, de ő sose volt elégedett. Bármilyen finomak is voltak az ételek, mindig sóhajtozva mormogta magában, úgy, hogy a fia is meghallja: „a Mama nem így készítette a levest”. Roizy átnézte anyósa régi szakácskönyveit, és megpróbálta újra előállítani azokat a finom ízeket, amire apósa úgy vágyott. De Reb Dovid még mindig nem volt megelégedve. Egy nap, amikor a leves éppen főtt, Reb Dovid unokája elesett odakint. Roizy, sietségében, hogy a gyerekekhez érjen, majd az egész borsot beleöntötte a fazékba. Ráadásul, mire a gyereket lemosták, bekötözték, a leves teljesen odaégett! Reb Dovid menyének nem volt más választása, mint feltálni a meglehetősen fűszeres, égett levest. Gyötrődve állt, mikor idősödő apósa a szájához emelte a levest. Most bizonyára nem csak magában fog panaszkodni. De nem ez történt. Széles mosoly ült ki Reb Dovid arcára. „Nagyon ízletes, kedves lányom!” – mondta Reb Dovid könnyes szemmel. „Tökéletes! Pont olyan, ahogy a Mama csinálta!” Nagyapám, Rabbi Yaakov Kamenetzky Emes L'Yaakov című könyvében érdekes módon magyarázza a Misnát: mindig van jele, ha a házasság bajban van. Ha egy férj megkóstol egy odaégett levest, amit szerető felesége készített, és visszautasítja azt, akkor nála hiányzik az a szeretet, amit a Tóra előír. Rabbi Ákivá, aki 24 évig, amíg Tórát tanult, külön élt a feleségétől, azt mondta, hogy ha egy férj talál egy asszonyt, akit ő jobbnak gondol, akkor annak a házasságnak alapos vizsgálatra van szüksége! Mert az embernek azt kell gondolnia, hogy nincs finomabb, mint amit a felesége készített és nincs szebb nő, mint az az asszony, akit feleségül vett. Rabbi Arye Levin, a jeruzsálemi cádik egyszer elkísérte a feleségét az orvosi rendelőbe és ezt mondta az orvosnak: „A lába nagyon fáj nekünk.” A Misna nem határozza meg, hogyan kell elválni. Az nagyon könnyű. Azt tanítja, milyen az a viselkedés, melyet a szeretet jellemez. Mert a szeretet sokkal több, mint az, hogy nem kell bocsánatot kérni. Mindig hinni kell, hogy a leves finom. Még ha oda is égett.

HIREK A VILAGBOL

Régi mikvét fedeztek fel egy egykori lengyelországi sztriptízklub pincéjében. <https://bzsh.hu/2023/08/23/regi-mikvet-fedeztek-fel-egy-egykori-lengyelorszagi-sztriptizklub-pincejeben/>

Rav Aryeh Mordechay Rabinowitz: Visszakérjük, ami a miénk. <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/zsido-vilag/rav-aryeh-mordechay-rabinowitz-visszakerjuk-ami-a-mienk>

A 82 év évvel ezelőtti tömegmészárlás áldozataira modern technológia segítségével találtak rá. <https://akibic.hu/2023/08/24/a-nacik-által-meggyilkolt-zsidok-tomegsirjat-tartak-fel-lettorszagban/>

Nagyobb, szebb és zöldebb – megújul a Judafest! <https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/judafest-piknik-a-varos-kozepen>

A ausztrál bíróság 15 év börtönre ítélte Malka Leifert. <https://ujkelet.live/2023/08/24/az-ausztral-birosag-15-ev-bortonre-itelte-malka-leifert/>

Izrael felhagyott a vízumok kiadásával az evangéliumi keresztény szervezetek lelkeszei számára. <https://izraelinfo.com/2023/08/18/izrael-felhagyott-a-vizumok-kiadasaval-az-evangeliumi-kereszteny-szervezetek-lelkeszei-szamara/>

„**A pénz** ebből a szempontból másodlagos”. <https://magyarnarancs.hu/belpol/a-penz-ebbol-a-szemponthol-masodlagos-261233?ct=t>

Egy megpuccolt hitközösség, 150 milliós számlatartozás és fiktív egyházi tagok miatt zárják be a Wesselényi utcai zsidó óvodát és általános iskolát. <https://444.hu/2023/08/23/egy-megpuccolt-hitkozosseg-150-millios-szamlatartozas-es-fiktiv-egyhazi-tagok-miatt-zarjak-be-a-wesselenyi-utcai-zsido-ovodat-es-altalanos-iskolat>

Berésit – Teremtés: vásznon át érkező üzenetek a Zsidó Kulturális Napok tárlatán. <https://www.haon.hu/helyi-kultura/2023/08/debreceni-zsido-kulturalis-napok-kiallitas-beresit-teremtes-kiallitas-haon>

Az EU a fokozódó erőszak megfékezésére szólította fel a palesztin-izraeli konfliktus szereplőit. <https://bzsh.hu/2023/08/24/eu-a-fokozodo-eroszak-megfekezesere-szolitott-fel-a-palesztin-izraeli-konfliktus-szereploit/>

Azon személyek kitüntetése, akik a gyilkosokat éltették, nem tolerálható. <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/mazsihisz-hirek/mazsihisz-azon-szemelyek-kituntetese-akik-a-gyilkosokat-eltettek-nem-toleralhato>

Kevés szó esik arról, hogy a zsidók elleni támadások nem értek véget a 2. világháború lezárásával. <https://akibic.hu/2023/08/24/senki-sem-beszeli-az-ozdi-zsidok-elleni-pogromrol/>

Soha nem volt még ilyen jó Magyarország és Izrael kapcsolata. <https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/jeruzsalem-ben-netanjahu-fogadta-koves-slomot-es-sogorat-a-vitatott-modon-megvalasztott-ortodox-vezetot>

Maszkos szélsőséges zsidó telepések izraeli határőr egységekre támadtak Ciszjordániában. <https://izraelinfo.com/2023/08/22/maszkos-szelsoseges-zsido-telepések-izraeli-hataror-egysegre-tamadtak-ciszjordaniaban/>

A Sabak vezetőjének figyelmeztetése. <https://ujkelet.live/2023/08/24/a-sabak-vezetojenek-figyelmeztetese/>

Embermentő volt a keretlegények parancsnoka. <https://ujkor.hu/content/embermento-volt-a-keretlegenyek-parancsnoka-koszoru-imre-zaszlos-elete?ct=t>

Nem antiszemita Bradley Cooper műorra egy zsidó civil szervezet szerint. <https://24.hu/kultura/2023/08/22/bradley-cooper-leonard-bernstein-antiszemita-muorr/?ct=t>

Zsidó gasztronómiai fesztivált rendeznek. <https://www.szombat.org/helyi-kultura/2023/08/zsido-gasztronomiai-fesztivalt-rendeznek>

Abel Pann életútja a diaszpórától Izraelig. <https://bzsh.hu/2023/08/23/abel-pann-eletutja-a-diaszporatol-izraelig-kiallitas-a-2b-galeriaban/>

Elindult Tel-Aviv első villamosa. <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/izrael/elindult-tel-aviv-első-villamosa>

A Credit Suisse régóta akadályozza a náci ügyfelekhez és a nácihoz köthető fiókok vizsgálatát. <https://akibic.hu/2023/08/23/naci-szamlakat-titkol-el-egy-nagy-svaci-bankhalozat/>

Az európai nagykövetségek a közelmúltban arról számoltak be, hogy az elmúlt hónapokban jelentősen megnőtt az izraeli lakosok részéről az érdeklődés európai útlevél kapcsán. <https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/jelentosen-nott-az-izraeli-erdeklodes-az-europai-utlevelek-es-bevandorlas-irant>

Ben-Gvir: Az élethez való jogom előbbre való. <https://ujkelet.live/2023/08/24/ben-gvir-az-elethez-valo-jogom-elobbre-valo/>

Zuhan a sékel, a pénztárcánkon érezzük a válságot. <https://izraelinfo.com/2023/08/21/zuhan-a-sekel-a-penztaercankon-erezzuk-a-valsagot/>

Megnőtt az érdeklődés az izraeliek körében a német állampolgárság iránt. <https://hu.euronews.com/2023/08/16/izrael-izraeliek-nemet-nemetszag-allampolgarsag?ct=t>

A Zsidó Kultúra Európai Napja Komáromban. <https://www.bumm.sk/percrol-percre/2023/08/24/a-zsido-kultura-europai-napja-komaromban-2>

